

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**ФОРМУВАННЯ ІГРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ
МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ
ФРЕБЕЛЬПЕДАГОГІКИ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 2 курсу

Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної програми
012 «Дошкільна освіта»

Ібадзаде Ссма Нізамі кизи

Керівник доц. Анісімова О. Е.

Рецензент директорка ЗДО № 33 ім. Ф. Фребеля
Херсонської міської ради
Ковальчук А. А.

ЗМІСТ

<u>ВСТУП</u>	3
<u>РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІГРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ</u>	6
1.1. Основні теоретичні засади ігрової компетентності.....	6
1.2. Роль гри в розвитку дітей молодшого дошкільного віку	10
1.3. Фребельпедагогіка як методична основа формування ігрової компетентності	16
<u>РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІГРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ФРЕБЕЛЬПЕДАГОГІКИ</u>	26
2.1. Діагностика сформованості ігрової компетентності дітей молодшого дошкільного віку	26
2.2. Організаційно-педагогічні умови формування ігрової компетентності молодших дошкільників засобами фребельпедагогіки.....	32
2.3. Аналіз результатів педагогічного дослідження	37
<u>ВИСНОВКИ</u>	40
<u>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</u>	43
<u>ДОДАТКИ</u>	48

ВСТУП

Дошкільна освіта в Україні постійно перебуває у процесі реформування та вдосконалення. Разом з тим, відзначається зростання важливості діяльнісних принципів, які були представлені в системі виховання Фрідріха Фребеля. Сформульовані педагогом ідеї втілюються в сучасних методиках дошкільного виховання.

Відповідно до даного підходу передбачається, що основними видами діяльності дітей є ігрова, мовленнєва, комунікативна, трудова, музична, предметна, сенсорно-пізнавальна.

Проте, варто пам'ятати «золоті правила»: «Граючись – розвивати, граючись – навчати, граючись – виховувати». Так пояснюється ідея Ф. Фребеля щодо вродженої потреби дітей до пізнання, здатності здобувати та досягати нові знання, навички. А найкращим засобом для цього є ігрова діяльність. Основною складовою педагогічної концепції Ф. Фребеля є ігрові дії з використанням спеціальних предметів (відомих як «дари»), які діти виконують самостійно під супроводом дорослих. Ці предмети використовуються не лише як навчальний матеріал, а і як ефективний засіб розвитку дітей. Так ігри стають цікавими і пізнавальними.

Нововведенням та інноваційною точкою зору у розрізі педагогічних ідей Ф. Фребеля є те, що його дошкільні заклади, як виховні заклади для дітей дошкільного віку, значно відрізнялися від тогочасних існуючих дошкільних закладів, в яких в основному займалися опікою дітей та їх формальним доглядом. Саме тому дане питання є актуальним та потребує детального вивчення та аналізу.

Актуальність, соціальна й педагогічна значущість проблеми зумовили вибір теми магістерського дослідження: *«Формування ігрової компетентності дітей молодшого дошкільного віку засобами фребельпедагогіки»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконувалося в межах науково-дослідної теми кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету «Психолого-педагогічна підготовка фахівців дошкільної та початкової освіти у умовах кризових викликів суспільства».

Об'єктом дослідження є формування ігрової компетентності дітей молодшого дошкільного віку засобами фребельпедагогіки.

Предметом дослідження є організаційно-педагогічні умови формування ігрової компетентності молодших дошкільників засобами фребельпедагогіки.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних аспектів та обґрунтування практичних рекомендацій щодо формування ігрової компетентності дітей молодшого дошкільного віку засобами фребельпедагогіки.

Відповідно до поставленої мети визначено наступні **завдання** дослідження:

- розглянути основні теоретичні засади ігрової компетентності;
- дослідити роль гри в розвитку дітей молодшого дошкільного віку;
- охарактеризувати фребельпедагогіку як методичну основу формування ігрової компетентності;
- провести діагностику сформованості ігрової компетентності дітей молодшого дошкільного віку;
- розглянути організаційно-педагогічні умови формування ігрової компетентності молодших дошкільників засобами фребельпедагогіки;
- проаналізувати результати педагогічного дослідження.

Методи дослідження. Для реалізації завдань дослідження та забезпечення достовірності результатів було використано як теоретичні, так і емпіричні методи. Теоретичні методи: вивчення публікацій з актуальних питань дошкільної освіти. Емпіричні методи: спостереження за освітнім процесом у закладі дошкільної освіти та аналіз його результатів, проведення педагогічного експерименту, а також кількісний та якісний аналіз експериментальних даних.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна отриманих у процесі дослідження результатів полягає в тому, що представлено організаційно-педагогічні умови формування ігрової компетентності молодших дошкільників засобами фребельпедагогіки; розроблено рекомендації щодо використання фребелівських методик у роботі з дітьми дошкільного віку.

Практична значущість дослідження визначається тим, що запропоновано різноманітні форми дитячих ігор із дидактичним матеріалом «дари Фребеля». Результати дослідження можуть бути використані в фаховій підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти та в післядипломній освіті педагогів.

Апробація результатів дослідження. Ідея та результати дослідження були представлені на IV Всеукраїнській студентській науковій конференції «Розвиток сучасної науки: актуальні питання теорії та практики» (20 вересня 2024 рік, м. Кропивницький, Україна) у публікації «Формування ігрової компетентності дітей молодшого дошкільного віку засобами фребельпедагогіки».

Структура роботи. Загальний обсяг роботи становить 58 сторінок. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (45 найменувань англійською та українською мовами).

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІГРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Основні теоретичні засади ігрової компетентності

Відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти, розвиток дитини базується на принципах компетентнісного підходу. Особливий акцент робиться на формуванні ігрової компетентності дітей дошкільного віку, яка реалізується через освітню лінію «Гра дитини» [3].

У Державному стандарті визначено зміст ігрової компетентності дошкільника, яка включає наступні аспекти:

- обізнаність із різноманітними видами іграшок та вміння використовувати їх у самостійних іграх;
- уміння організовувати різні типи ігор (активні, традиційні, структуровані, сюжетно-рольові та ін.) за їх форматом (фантастичні сценарії, ролі, правила гри);
- уміння реалізовувати власні ігрові задуми;
- здатність підтримувати ігрове партнерство та дотримуватися рольових способів поведінки, норм та етикету спілкування під час гри [3].

У сучасній науковій літературі представлено низку визначень поняття «ігрова компетентність дошкільника», хоча немає єдиного. Тому кожна з діючих програм дошкільного розвитку дітей акцентує увагу на різних характеристиках. Так, було проаналізовано програми розвитку дітей дошкільного віку («Впевнений старт», «Українське дошкілля», «Соняшник»), які пропонують характеристики її сформованості (Додаток А) [37, с. 43].

Досліджуючи поняття «ігрова компетентність» доречно відобразити у табл. 1.1 ключові визначення.

Визначення поняття «ігрова компетентність»

Вчені	Поняття
Базовий компонент дошкільної освіти	«це здатність дитини до гри, вільної гри, яка емоційно насичена та забарвлена, передбачає спонтанну активність та власну ініціативу дитини, у якій дитина застосовує раніше набуті знання, у якій відбувається особистісний розвиток дитини, реалізація інтересів, ігрових дій та задумів, відбувається прагнення дитини брати участь у дорослому житті».
Н. Луцан	«результат сформованості у дошкільників ігрових дій, виявлення ініціативності, самостійності у процесі ігрової діяльності, процес відображення творчих та реальних ситуацій, процес у якому відбувається ініціювання дитиною та розгортання ігрового задуму, сюжету гри, у грі дитина вчиться спілкуватись та об'єднуватись з однолітками, реалізувати ігровий задум, взаємодіяти у грі, дитина вчиться дотримуватись норм та етикету у спілкуванні з однолітками та дорослими».
Т. Поніманська	«це результат діяльності педагогів та педагогічного колективу в організації діяльності дітей, у результаті якої у дитини є сформовані вміння брати участь у грі, дотримуватись правил гри, взаємодіяти у грі, виконувати ігрові ролі, проявляти емоції, застосовувати знання та набутий попередній життєвий досвід»

Джерело: складено автором на основі [3, 35]

Розглядаючи різні погляди, можна узагальнити визначення ігрової компетентності, та вказати, що це є результатом організації ігрової діяльності дитини, що відображає рівень сформованості знань, умінь та навичок, пов'язаних з грою [12]. Така компетентність проявляється здатністю створювати ігровий задум, реалізовувати сюжет і ускладнювати його в процесі гри, творчо продовжувати гру, вводити нові правила та ускладнення. Щодо структури ігрової компетентності, то вона наведена на рис. 1.1

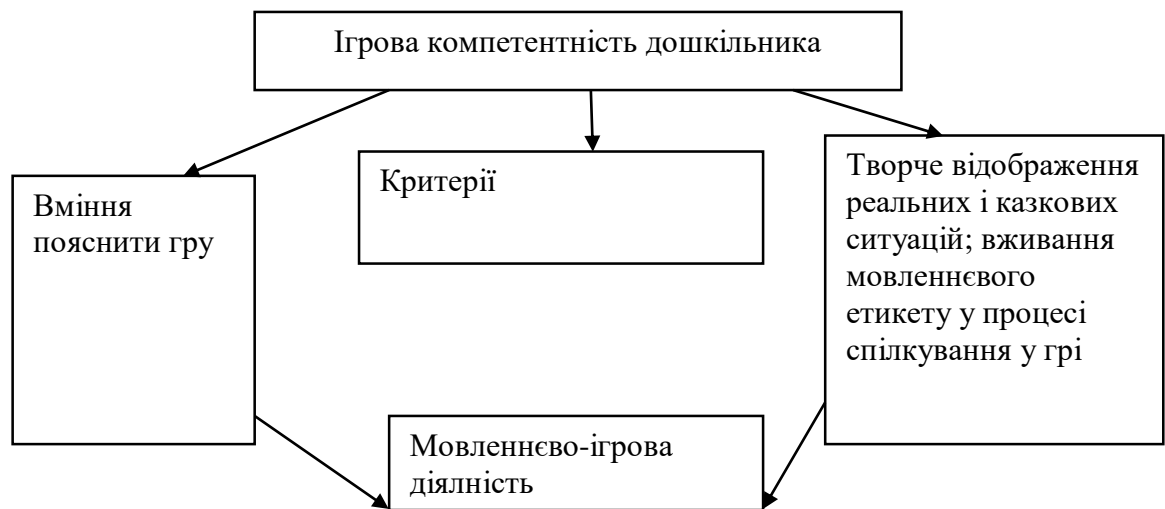

Рис. 1.1 Структура ігрової компетентності дошкільників

Джерело: [14, с. 45]

Загальновизнано, що основним видом діяльності дітей дошкільного віку є гра. Отже, всебічний особистісний розвиток дошкільника дуже пов'язаний з володінням ним ігровою діяльністю, що зумовлює необхідність формування міцної ігрової компетентності. Досягнення високого рівня навичок у грі має важливе значення для дитини, оскільки це найефективніший засіб підготовки її до більш складних навчальних завдань у майбутньому.

Структурна модель ігрової компетентності дітей дошкільного віку об'єднує в собі три складові:

- емоційно-ціннісне ставлення;
- сформованість знань;
- навички.

Більш детально по кожній із складових на рис. 1.2.

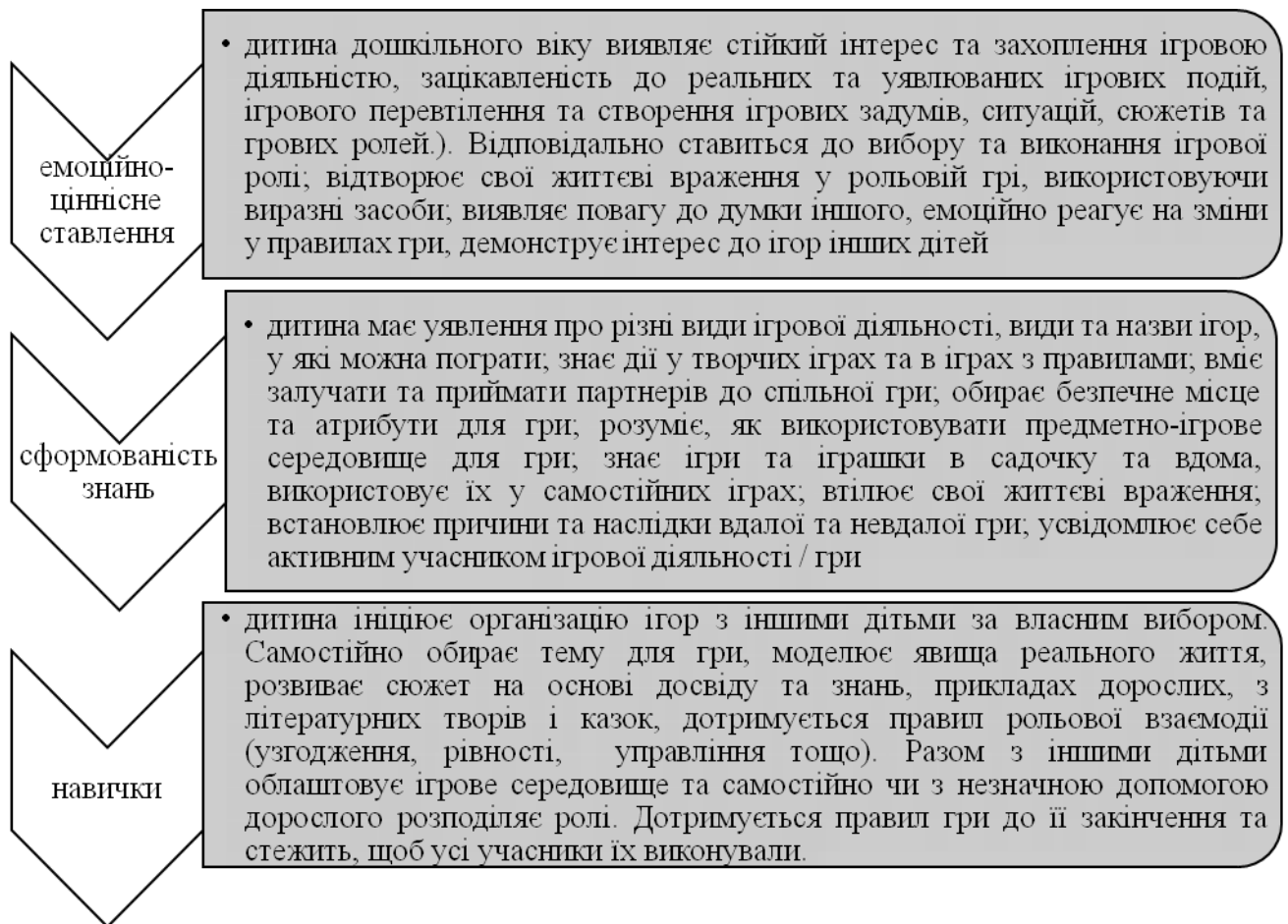

Рис. 1.2 Структурна модель ігрової компетентності дітей дошкільного віку

Джерело: складено автором на основі [3]

Трифорова К. О. стверджує, що формування вміння дитини самостійно діяти виключно завдяки грі, сприяючи її готовності відповідати вимогам формального шкільного навчання. З іншого боку, Запорожець О. і Ельконін Д., прихильники теорії природного прогресу розвитку дитини, категорично виступали проти передчасного залучення дітей до навчальної діяльності, що перевищує їх вік, натомість відстоювали збереження дитинства та важливість гри [37].

Таким чином, було проведено дослідження щодо визначення сутності ігрової компетентності дошкільників. Відповідно до проаналізованих визначень різних науковців, було встановлено, що ігрова компетентність це є результат організації ігрової діяльності дитини, що відображає рівень сформованості знань, умінь та навичок, пов'язаних з грою. Було розглянуто структуру ігрової компетентності та структурну модель, що складається з емоційно-ціннісного

ставлення, сформованості знань, навичок. Надалі доречно більш детально проаналізувати роль гри у розвитку дітей молодшого шкільного віку.

1.2. Роль гри в розвитку дітей молодшого дошкільного віку

Гра є важливою частиною життя дитини, що збагачує кожен мить поза основною діяльністю. Це один із найефективніших методів розвитку, виховання та навчання. Гра служить основою для розвитку ігрової компетенції. Через гру діти отримують уявлення про діяльність дорослих, розуміють своє оточення та починають формувати зв'язки з навколишнім середовищем. Як основна діяльність дошкільників, гра має важливе значення в період формування пізнавальних здібностей, соціальних навичок, емоційної стабільності та мовленнєвих умінь.

Існують різні підходи щодо визначення та трактування поняття «гра». Так, наприклад, у своїх дослідженнях вчені О. Усова, І. Теплицька дійшли висновку і визначали гру як можливість встановлення взаємовідносин між дітьми, налагодження контакту та спілкування у дитячому колективі, тощо [19, с. 40].

Ф. Фребель, відомий німецький вчений і педагог, розглядав поняття «гра» як унікальне педагогічне явище зі своїми особливостями. Ця діяльність, складна і наповнена особливою значущістю, є вродженою частиною поведінки дитини, яка глибоко впливає на її розвиток. Забезпечення правильної організації гри потребує значних зусиль дорослих, які повинні активно сприяти цьому важливому аспекту розвитку дитини [35, с.195].

На думку Й. Хьойзінга, ірландського видатного мислителя, граюча людина, особистість відграє функцію творця, адже у грі потрібно придумати правила, сюжет, реалізувати його в процесі ігрової діяльності.

«Гра – найвидатніша форма природного розвитку. В грі беруть участь інстинктивні нахили і природний склад душі (характер), що повстає від спадщини й потрібен людині задля майбутньої діяльності». Ці думки американського психолога Дж. Болдуїна поділяє С. Русова. Вона у свою чергу зазначає, що гра має велике значення у національному вихованні дитини: «На

іграх яскраво відбивається національний вплив. У грі дитина поводить себе безпосередньо, бо в грі вона живе цілком натурально, тими почуттями, що їх вона в той час переживає. Нам, дорослим, треба якомога менше втручатися в дитячу гру і якомога менше обмежувати час ігор» [21, с. 320].

На думку дослідників, гра є основним методом, за допомогою якого діти досліджують і розуміють навколишнє середовище. Під час гри діти вивчають кольори, форми та розміри, засвоюючи сенсорні стандарти. Вони також знайомляться з рослинним і тваринним світом і проходять процеси адаптації та соціалізації в освітніх установах.

Гра сприяє розвитку пізнавальних здібностей дошкільників, зокрема їхнього мислення, уваги, пам'яті, мовлення, сприйняття. Це розвиває навички критичного мислення, допомагає дітям знаходити загальні рішення в ігрових сценаріях і заохочує їх використовувати предмети-замінники, коли це необхідно. Через гру діти спілкуються, висловлюють свою думку, вчать її обґрунтовувати тощо [42, с. 154].

Запам'ятовування правил гри покращує довгострокову пам'ять, оскільки діти запам'ятовують і застосовують існуючі правила, одночасно створюючи нові, тим самим збільшуючи складність гри. Гра розвиває у дошкільників логічне мислення та уяву. Наприклад, у рольових іграх дитина повинна планувати свою роль, спиратися на життєвий досвід, використовувати набуті знання.

Загалом, гра життєво важлива для розвитку когнітивних здібностей і сили волі у дітей. Це вчить їх саморегуляції та керуванню поведінкою. Крім того, через гру діти розвивають світ цінностей і особистих якостей.

Дуже важливо розуміти, як розвивається поведінка дитини та її залучення до сюжету гри під час гри. Через гру діти вчать регулювати свої дії, дотримуючись правил, і ця навичка згодом перетворюється на інші види діяльності. Вони починають грати не просто разом з іншими дітьми, а й співпрацюють з ними, наголошуючи на командній роботі та партнерстві. Це почуття партнерства суттєво впливає на розвиток дитини, знаменуючи початок співпраці з однолітками.

Під час гри діти повинні навчитися розуміти унікальні риси інших, оцінювати їхні дії та відповідно коригувати свою поведінку. Сюжетно-рольові ігри, особливо ті, що імітують «школу», сприяють формуванню внутрішньої готовності дитини до шкільного життя. Через такі ігри діти безпосередньо і захоплююче знайомляться зі шкільним розпорядком і необхідними правилами.

Однак важливо вводити ці ігри поступово, щоб не перевантажувати дитину та підтримувати її позитивну мотивацію. Ознакою готовності є бажання дитини грати роль учня, а не вчителя. Крім того, організація екскурсій до шкіл та сприяння взаємодії зі школярами може бути як пізнавальним, так і корисним [26].

Дитяча гра є життєво необхідною діяльністю, яка допомагає дітям орієнтуватися та розуміти соціальні та об'єктивні реалії. Це дослідження є його основною метою. Вихователь дошкільного закладу повинен володіти всебічними знаннями щодо ефективної організації ігор дітей. Розуміння психологічних принципів, що лежать в основі гри, є вирішальним аспектом професійної майстерності вчителя.

Організуючи гру, педагоги створюють великий перелік ігор, підходящих для роботи з дітьми різного дошкільного віку – молодшого, середнього і старшого – різної тематики. Важливо чітко визначити цілі кожної гри, вказавши, чого прагнуть навчити, розвинути та прищепити дітям під час такої діяльності. Кожна тема гри повинна мати чітко визначену структуру, що включає мету, мотивацію, засоби виконання, заплановані дії та бажаний результат. Ретельно плануючи та організуючи ігри, вихователі можуть створити збагачувальний та навчальний ігровий досвід, який сприятиме розвитку дітей на різних рівнях.

Сучасні діти дошкільного віку значно менше часу проводять за реальними іграми, приділяючи більше часу гаджетам, планшетах, різноманітним цифровим розвиваючим іграм та головоломкам. Хоча ці технології пропонують деякі переваги для розвитку, вони також можуть призвести до залежності, що часто призводить до істерик, коли батьки забирають пристрої та намагаються переключити увагу дитини на реальний світ.

Важливо пам'ятати, що традиційна гра, яка включає структуровані сюжети, є основним методом навчання та розвитку. Основні елементи сюжетної гри включають персонажів, ситуації та взаємодію з об'єктами. Використовуючи ці компоненти, ми маємо широкий набір захоплюючих і унікальних інструментів, щоб залучити дітей у збагачувальну сферу творчої гри. Ефективне використання цього арсеналу може допомогти збалансувати переваги цифрових і соціальних ігор, сприяючи більш цілісному розвитку дітей дошкільного віку [42, с. 154].

У молодшій групі актуальними є ігри, які дозволяють дітям повністю задовольнити свою потребу в грі без складних завдань. Приклади включають заняття з піском і водою, які підходять для будь-якої пори року і можуть проводитися як у приміщенні, так і на вулиці. Також перевагу надають будівельним іграм, оскільки вони можуть залучати як індивідуальні, так і спільні зусилля, сприяючи потребі у співпраці та обміні ідеями.

Ці ігри потребують матеріалів та іграшок, які заохочують до фізичної активності та руху. Поступово рольові ігри, які дуже люблять діти, починають набувати більш структурованого формату.

Дуже корисно використовувати різноманітні ігри на свіжому повітрі, де можна повною мірою використовувати достатній простір для активного руху. Це дозволяє дітям вільно бігати, стрибати та розважатися. Плануючи такі заходи на свіжому повітрі, при цьому важливо враховувати фактор сезонності. Під час холодної погоди ігри повинні забезпечувати достатню фізичну активність, щоб зігріти дітей, не очікуючи, що всі учасники будуть підтримувати однаковий темп або терпіти тривалі приготування та інтенсивні зусилля.

Ігри на свіжому повітрі повинні швидко розігріти дітей без шкоди для здоров'я. Вимоги до цих заходів мають бути індивідуальними, враховуючи стан здоров'я кожної дитини та погодні умови. Такий індивідуальний підхід гарантує, що всі діти можуть безпечно та комфортно брати участь, максимізуючи задоволення та фізичну користь [9].

Діти молодшого дошкільного віку від природи активні і багато рухаються, але діапазон їхньої рухової діяльності все ще обмежений. Щоб підвищити рівень їхньої активності та урізноманітнити рухи, важливо створити середовище, оснащене різними предметами та іграшками, такими як м'ячі, кубики та скакалки. На цьому етапі особливо ефективні ігри з піском і основними будівельними матеріалами, оскільки вони знаменують початок конструктивної гри.

Вихователі (дорослі) відіграють вирішальну роль у керуванні грою дітей, створюючи захоплюючі сценарії та безпосередньо взаємодіючи з ними, використовуючи методи прямого впливу. Опосередкований вплив досягається за рахунок використання іграшок, простого реквізиту, творчої обстановки. Діти цього віку особливо люблять сюжетно-рольові ігри, пов'язані з повсякденним життям, наприклад, дівчатка грають у ляльки, а хлопчики – у машинки. Ці заходи допомагають розвивати творчі здібності та соціальні навички, водночас забезпечуючи навчальний досвід [19, с. 90].

Іграшки є основним інструментом гри для дітей дошкільного віку, задовольняючи їхню потребу в активній взаємодії, сприяючи дослідженню навколишнього світу і дозволяючи виконувати ролі, які їм здаються реальними. Окрім простої розваги, іграшки відіграють ключову роль у розвитку та навчанні дітей, активно сприяючи формуванню їх особистості.

Іграшки є важливими компонентами цілісного розвитку дитини, впливаючи на її розумовий, фізичний та естетичний розвиток. Вони відіграють важливу роль у сприянні своєчасному нейропсихологічному та фізичному розвитку, а також розвитку мовлення, пам'яті та емоційного інтелекту. Крім того, іграшки мають глибокий вплив на регуляцію настрою та моделі поведінки, покращуючи загальне самопочуття та навички соціальної взаємодії.

Іграшка повинна мати динамічну ігрову здатність, забезпечуючи максимальну інтерактивність і універсальність. Вона має бути розроблена таким чином, щоб спонукати дітей до активної участі, дозволяючи їм виконувати різні ролі та повторювати знайомі дії, пов'язані з цими ролями. Крім того,

іграшки мають бути педагогічно доцільними, художньо створеними за високими стандартами та відповідати гігієнічним вимогам, гарантуючи, що їх можна мити, фарбувати нетоксичною фарбою та дезінфікувати.

На кожному етапі розвитку дітям потрібен різноманітний набір іграшок, які відповідають різним темам і цілям. Ці іграшки повинні не тільки захоплювати дітей, але й сприяти їхнім навчальним і розвиваючим потребам. Пропонуючи різноманітні тематичні та багатофункціональні іграшки, діти можуть досліджувати та розширювати свою уявну гру, когнітивні здібності та соціальні навички.

Іграшка є морально-етичним уявленням про соціальні реалії, допомагаючи дітям з'єднатися з культурною спадщиною людства. Як освітній засіб, він має бути систематичним, включати серії та комплекти, адаптовані до різних вікових груп. Воно має бути також комплексним, що включає всі види, необхідні для всебічного розвитку, і функціональним, що відображає вікові зміни в діяльності дитини. Крім того, іграшки повинні бути динамічними, мати рухомі частини та ефективні механізми, щоб повною мірою зацікавити дітей.

Чим більше різноманітних дій забезпечує іграшка, тим більше вона захоплює дитину, тим самим підвищується її виховне значення. Іграшки не повинні бути статичними, оскільки діти віддають перевагу тим, які можна рухати та змінювати їх відповідно до уявної гри. Пропонуючи гнучкість і сприяючи творчості, іграшки можуть значно сприяти розвитку та навчанню дитини.

Ідеальна іграшка для дошкільника – це та, яку можна змінювати та використовувати різними способами. Такі іграшки дарують дітям радість і можливість займатися активно та самостійно, дозволяючи комбінувати елементи та придумувати нові сценарії. Художнє оформлення іграшки має вирішальне значення; вона повинна відповідати естетичним принципам, забезпечуючи яскравість і привабливість. Це особливо важливо для іграшок, призначених для молодших дошкільників [12].

Для маленьких дітей іграшки служать основним джерелом сенсорного досвіду і часто використовуються не за призначенням. Тому вигідно

пропонувати іграшки, які є універсальними у використанні, наприклад, ляльки, різні тварини. На цьому етапі дітям не обов'язково потрібні набори іграшок, як посуд чи меблі, а досить широкий асортимент окремих предметів. Це дозволяє їм наповнити свою гру різними значеннями та діями, використовуючи такі предмети, як машини, трактори, ляльки, столи, коляски та ліжка.

Граючи зі знайомими предметами в повсякденній обстановці, наприклад, кладучи ляльку спати або садячи її за стіл, діти можуть легко розвивати сюжети та брати участь у рольових іграх. Іграшки, які представляють певні об'єкти, корисні в іграх лише для того, щоб допомогти зрозуміти призначення об'єкта та способи його використання. Пропонуючи різноманітні іграшки, діти можуть вивчати різні ролі та сценарії, збагачуючи свою уявну гру та розвиток [11].

Таким чином, саме через гру досягаються важливі етапи розвитку, закладаючи основу для успішної діяльності. Під час гри у дітей розвиваються важливі структурні компоненти навчальної діяльності, такі як регуляція поведінки, здатність до самостійного зростання та вдосконалення мислення. Мислення є основою для навичок логічного міркування, які вони пізніше використовуватимуть у школі. Крім того, гра сприяє розвитку символічної функції у свідомості, уяві та когнітивній мотивації. Це також розвиває здатність сприймати точку зору інших, відому як децентрація, і підтримує емоційний розвиток. Ці новоутворення спільно сприяють готовності дитини до структурованого навчального середовища початкової школи, забезпечуючи всебічне зростання, яке охоплює як когнітивні, так і соціально-емоційні аспекти.

1.3. Фребельпедагогіка як методична основа формування ігрової компетентності

Дослідження наукових розробок та педагогічної спадщини німецького вченого-практика Ф. Фребеля, надає можливість стверджувати, що він розробив систему дошкільної освіти, що має гуманістичні засади, які відображені у авторській цитаті «Прийдіть, будемо жити задля наших дітей».

Ф. Фребель прагнув допомогти дітям виразити свої почуття та думки за допомогою жестів, пісень і мови. Він структурував дитячу діяльність навколо ігор, розваг, конструктивних проектів та історій, які мали на меті сприяти самовираженню. Ці заходи також давали вихователям матеріал, необхідний для спрямування інтересів і дій дітей.

Значний внесок Ф. Фребеля полягає у визнанні ним величезної розвиваючої та виховної цінності дитячої гри. Він вважав, що у грі найбільш ефективно проявляється дитяча творчість і самодіяльність, при цьому допускається керівний вплив дорослих. У своїй праці «Дитячий садок» Фрідріх Фребель розробив комплексну систему дитячих ігор, підкреслюючи вирішальну роль гри в дошкільному вихованні [31].

Слід вказати, що Ф. Фребель дав назву своєму дитячому садку «ключем до зовнішнього життя й будильником внутрішнього життя» [31]. Він наголошує на важливості зосередження вихователями розвитку дітей шляхом пробудження їхніх внутрішніх сил через накопичення чуттєвого досвіду. З ранніх років життя дітей слід знайомити з формами, звуками, кольорами та числами. Розвиваючи почуття та сприйняття, діти глибше розуміють навколишнє середовище, поєднуючи естетичні, наукові, практичні та природні концепції.

Розробки Ф. Фребеля, спрямовані на сенсорне виховання, залишаються актуальними та викликають великий інтерес як у науковців, так і для практиків дошкільної освіти. Ці програми включають навчання дітей фігурам і числам, природознавству, методиці мови та мовлення, а також образотворчій, конструктивній і трудовій діяльності. Завдяки цим комплексним методам діти можуть створити міцну основу для свого пізнавального та сенсорного розвитку.

Сутність дошкільного виховання Фрідріха Фребеля полягає у вихованні притаманних дітям природних інстинктів, таких як потяги до діяльності, пізнання, мистецтва, релігії.

Ф. Фребель вважав, що роль вихователя полягає в тому, щоб цілеспрямовано розвивати ці інстинкти за допомогою різноманітної діяльності

дітей. Він розглядав гру як систематичний освітній інструмент, який ефективно інтегрує ці інстинкти.

Через гру стимулюється мислення дітей, виховуються їхні художні смаки, творчі здібності, розвиваються фізичні сили, заохочуються до «художньої праці». Ф.Фребель наголошував на важливості розробки та використання комплексної системи ігор для знайомства дітей із світом природи, суспільством і повсякденним життям. Такий підхід не лише зміцнює та розвиває їхні вроджені нахили, але й створює структуровану основу для цілісного зростання.

Теорія Ф. Фребеля стверджує, що дитяча гра є ключовим показником етапу їхнього розвитку в ранньому віці. Він розглядав гру як суттєве і самостійне вираження «духовного змісту», що має проявлятися зовні. Твердження Фребеля про те, що «дитячі ігри – це насіння всього майбутнього життя», є концепцією, яка перегукується з сучасною філософією освіти. У цих іграх особистості розвиваються та виражають свою найглибшу сутність.

Ф. Фребель обґрунтував виховні можливості дитячих ігор і виокремив їхні види: ігри рухливі, пізнавальні, самостійні. Для педагогів найважливішим було сприяння інтеграції творчості, емоцій та інтелекту дитини в єдине ціле, забезпечуючи, щоб діти одночасно брали участь у діях, почуттях і думках. Методологія Фрідріха Фребеля послідовно підкреслює синергію між раціональністю та емоціями.

Педагогіка Ф. Фребеля становить комплексну основу для навчання та виховання дітей дошкільного віку в ширшому контексті його освітньої філософії. Він охоплює теоретичні основи, методи та підходи до розвитку, навчання та виховання дітей при передачі соціального досвіду від педагогів до учнів. Педагогічний підхід Фребеля обертається навколо цілеспрямованої, систематичної діяльності, розробленої педагогами для формування та формування особистості, що ґрунтується на принципах, викладених німецьким педагогом Фрідріхом Фребелем.

У центрі фребелівської педагогічної теорії лежить уявлення про те, що розвиток – це процес розкриття притаманної дитині природи, потягів і інстинктів

творчої діяльності. Цей процес виявляється в різних формах гри, а також у мовленні, образотворчому мистецтві, конструктивних завданнях, трудовій діяльності. Займаючись цими заходами, діти розкривають своє справжнє я та розвивають свій вроджений потенціал, узгоджуючи з баченням цілісної освіти Фребеля.

Він ввів концепцію «дарів» - серії ігрових предметів, які служать першими іграми для дітей. Ці дари призначені для стимулювання навчання та розвитку через гру (рис. 1.3). Ф. Фребель також надав конкретні методичні поради щодо використання іграшок, зокрема п'ятого дару, щоб максимізувати їхній освітній вплив. Його ідеї продовжують підкреслювати важливе місце гри в ранній освіті, підкреслюючи її роль у вихованні цілісного розвитку дитини.

Дари Фребеля – кулі, кулі, циліндри, кубики та цеглинки – визнані в педагогічних системах у всьому світі. Ці навчальні засоби призначені для розвитку фізичних і розумових здібностей дітей, виховання їхніх інстинктів і задоволення їхнього вродженого прагнення до діяльності, знань і незалежності. Сьогодні в дошкільних закладах продовжують створювати насичене розвивально-виховне середовище, спонукаючи кожну дитину до відкриття своєї індивідуальної неповторності.

«Дари Фребеля» залишаються життєво важливим і необхідним ресурсом для підтримки освітнього розвитку дітей. Вони сприяють формуванню ігрової компетенції дітей, забезпечуючи структуровану, але гнучку основу для навчання. Ф. Фребель розробив теорію та метод дослідження навколишнього середовища за допомогою цих дарів у рамках ігрової діяльності, наголошуючи на інтеграції сенсорного досвіду та покращенні мовлення дітей.

Дослідник подає конкретні методичні поради щодо використання іграшки п'ятого дарунка:

1. Використання завжди починається з детального огляду кожної сторони кубика як єдиного і рівномірно закритого в собі об'єкта, що вимагає чіткого уявлення про його компактну структуру.

2. Цього можна досягти дуже просто, розміщаючи кубик у ящику таким чином, що спершу розміщуються цілі кубики вниз, розділені на частини, так щоб кожен тип кубиків лежав у відповідному ряду. Дно ящика заповнюється рядом нерозділених кубиків, рядом розділених навпіл і рядом, розділених на чотири частини. Останні 18 цілих кубиків займають залишок простору в ящику. Після цього перед граючою дитиною з'являється цілий кубик, який був складений в певному порядку.

3. Краще надавати дитині іграшку вже впорядкованою (правильно складеною).

4. Це чудово, якщо дитина розпочинає гру з усвідомлення цілісності, і вже з неї розбудовує свої внутрішні образи і мрії.

5. Надзвичайно важливо, щоб граюча дитина могла завжди оглянути гральний матеріал, що розміщений за змістом, щоб це дозволяло їй легко скласти план його використання без особливих зусиль [41, с. 91].

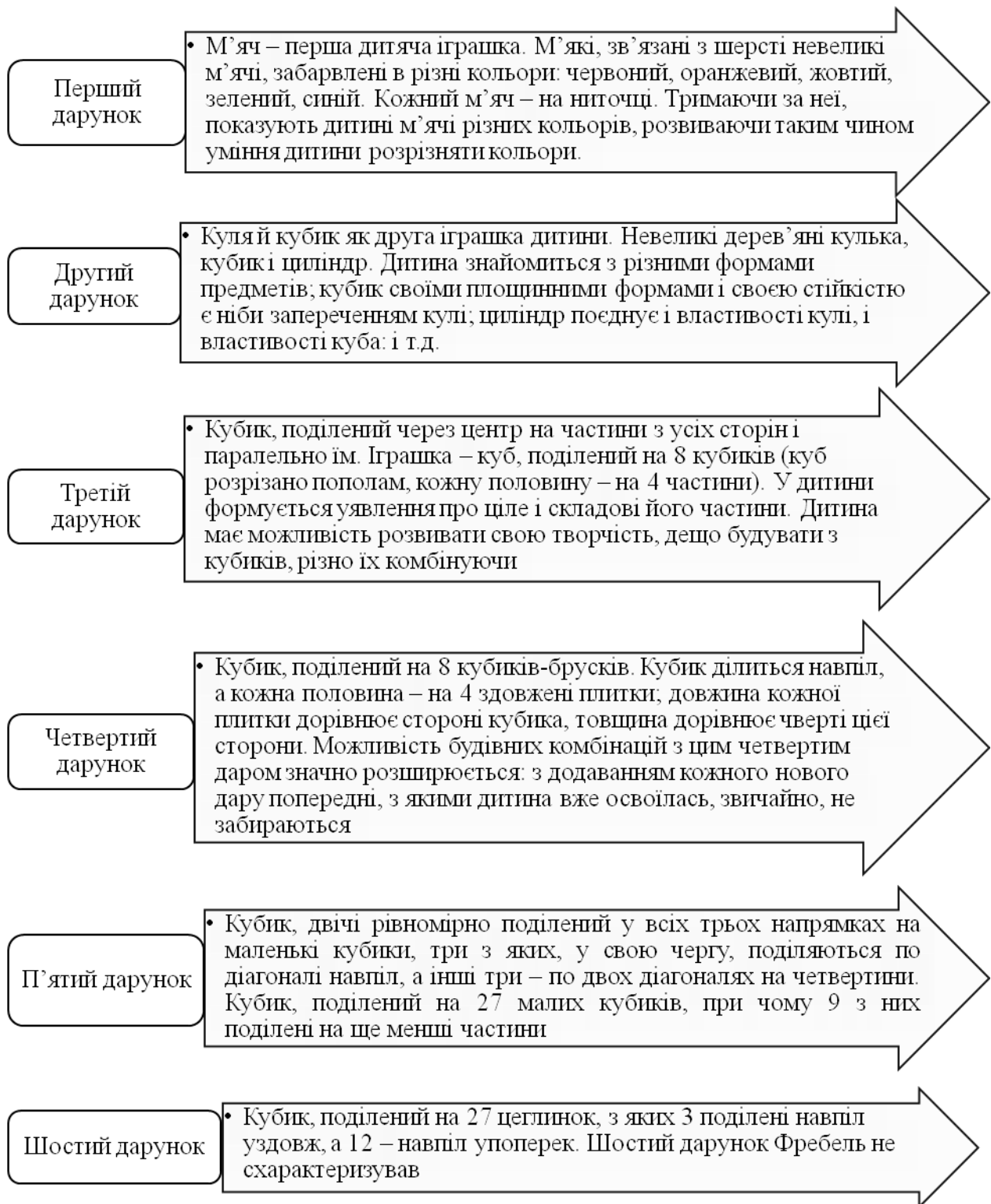

Рис. 1.3 Дарунки для ігор (Spielgaben) Ф. Фребеля

Джерело: [41]

Після дарів Ф. Фребель радить ознайомити дітей з іграми з будівельними матеріалами, такими як дерев'яні кубики різної форми, які дозволяють будувати вежі, вікна, ворота тощо. Ці заняття, спрямовані на розвиток у дитини здатності комбінувати елементи, стали невід'ємною частиною повсякденного життя дітей

з часів Фребеля. Крім того, Фребель представив ігри з використанням паличок і гороху, а також різноманітні творчі дії, такі як обведення, малювання, створення колажів, ліплення та плетіння з кольорових паперових смужок, а також рухливі ігри.

Дослідник Н. Лубенець наголошує на ретельному спостереженні Ф.Фребеля за дітьми протягом їхнього повсякденного життя, що призводить до висновку, що діти найбільше виражають та проявляють себе через гру.

Отже, Фрідріх Фребель надавав великого значення спостереженню за грою дітей. Визнаючи право дітей на свободу гри, педагог вірив у цінність керованої гри під наглядом та за участю вихователів. Незважаючи на такі суспільні проблеми, як грубість, насильство, бруд і жорстокість, які діти вбирають і часто повторюють у своїх іграх, Ф. Фребель визнав роль дорослих у вмілому втручанні, щоб направляти та підтримувати розвиток дітей.

Фребелівська освітня філософія тісно пов'язана з сучасними концепціями розвитку дитини. Він виступав за освіту, яка відповідає природному прогресу розвитку кожної дитини, наголошуючи на важливості індивідуального навчання для задоволення різноманітних потреб кожного учня. Такий підхід був спрямований на виховання дітей як невід'ємних членів як сім'ї, так і суспільства.

Сьогодні ці принципи залишаються все ще актуальними, оскільки педагоги продовжують орієнтуватися в складнощах розвитку дитинства, балансує між свободою в грі та необхідним керівництвом дорослих, щоб забезпечити благополуччя та розвиток дітей у часто складному середовищі. [24, с. 285].

Ф. Фребель стверджував, що діяльність дитячого садка повинна бути розроблена таким чином, щоб відображати переважаючі культурні та соціальні норми. Його новаторські ідеї продовжують формувати та надихати сучасну освітню практику, гарантуючи, що діти отримують користь від комплексного та персоналізованого досвіду навчання. Інтегруючи ці позачасові принципи, педагоги можуть створити середовище, яке сприятиме цілісному розвитку, дозволяючи дітям процвітати як в навчанні, так і в суспільстві.

Педагог ставив за мету розширити і збагатити освітній досвід дітей дошкільного віку, підкреслюючи їх вроджену і різноманітну ігрову діяльність. Його переконання в тому, що дитяча гра є основою виховного процесу в дитячому садку, дає змогу вільно виявляти внутрішній світ дитини, залишається основоположним принципом сучасного дошкільного навчального закладу.

Головне завдання дошкільного виховання Ф. Фребель вбачав у «вихованні природних здібностей дітей, сприянні їхньому духовному зростанню, вихованню емоцій і прагнень». Він зауважив, що «подібно до того як садовник або землероб доглядає свої рослини, підтримуючи в усьому зв'язок з природою і доводить їх до розвитку, точнісінько так і ми маємо прагнути ставитися до дитини і взагалі до людини стосовно її природи, її внутрішніх законів маємо розвивати її, виховувати і навчати у непорушному єднанні з життям і природою, у постійному зв'язку з першоджерелом будь-якого життя ... Таке розуміння дитини й людини взагалі є першим вищим основним положенням і головною вимогою виховання людини» [18, с.28].

Важливим аспектом успішного функціонування дитячого садка Ф. Фребель вважав відповідну підготовку педагога. На його думку, «садівниця повинна мати добру методичну підготовку, турбуватися про психофізичний і розумовий розвиток дітей, враховувати у педагогічній праці їх індивідуальні прояви, знати вікові особливості дошкільників» [18].

Ф. Фребель, спираючись на численні спостереження за дитячою грою, визначив ключові інструменти, необхідні для дошкільної освіти. По-перше, музика і спів є основоположними. Раннє знайомство зі співом прищеплює дітям благородні елементи, підвищуючи їхню сприйнятливість. По-друге, мова – спочатку інстинктивно через материнське спілкування, що розвивається в мелодійну пісню, – ці ранні тактильні відчуття мають вирішальне значення для цілісного розвитку, виховання самостійності та задоволення емоційних потреб [18, с. 28].

Варто зазначити, що С. Ф. Русова наголошувала на великій значущості теорії Ф. Фребеля для розвитку дошкільних закладів: «Система Фребеля

пережила його і протягом цілого віку розповсюдилася майже по всьому світові широкому, від Японії до Америки». Порівнюючи Ф. Фребеля із Й.Песталоцці, С. Русова зазначала, що саме Фребель «поклав певний принцип початкового навчання й виховання відповідно до того, як саме робив і навчав роботи великий Песталоцці: цей принцип має на меті міцно зв'язати знання з умінням, викликати інстинкт дитини до праці, до творчості» [32, с.58]. Разом з тим, дослідження практичного використання ідей Фребеля в німецьких дошкільних закладах, який здійснила С. Русова, показав, що «рекомендована ним праця, його ігри» проводилися цілком мертво, ніби по команді садівниці. С. Русова вказує, що, «дитячий сад ставав од цього якоюсь казармою, де діти всі вимуштровувалися на один спільний зразок» [32, с.61]. Так можна вважати, що таким чином було змінено думки Ф. Фребеля самими його послідовниками, які спотворили його методику ігрової діяльності дітей [32, с.61].

Проте, не всі педагоги погоджувались із точкою зору Ф. Фребеля. Так, наприклад, К. Ушинський, досліджуючи науковий спадок Ф. Фребеля щодо ігор дітей, критикує результати діяльності німецького педагога й окреслює перспективи майбутнього дослідження цієї проблеми:

1. Він став великим любителем ігор, створивши і систематизувавши безліч таких, в яких мало справжньої дитячої ініціативи (оскільки придумати гру для дітей - це одне з найскладніших завдань для дорослого).

2. Можливо, Ф. Фребель міг би вдосконалити ті дитячі ігри, які існують протягом століть і є популярними серед дітей у різних куточках світу, включаючи маленьких італійців, маленьких індусів на берегах Гангу, і наших власних дітей, а також дітей стародавніх греків і римлян.

3. Дитячі ігри залишаються незвіданою територією, що чекає на історика, який буде дивуватися тому, наскільки ретельно й точно певні ігри передавалися з покоління в покоління, часто зберігаючи свою сутність протягом тисячоліть.

4. Звернення до народних ігор, їх систематизація та використання як важливого джерела можуть стати потужним інструментом виховання, який має великий потенціал для майбутньої педагогіки.

5. У вигаданих Ф. Фребелем іграх велика кількість надуманих елементів. У піснях часто бракує спонтанності, вони здаються неприродними та нудними, складаються з погано продуманих віршів, які, як зазначив швейцарський учитель Фреліх, можуть зіпсувати вдячність дитини до естетики. Крім того, вони обтяжені надмірним дидактизмом, який дітям здається нестерпним.

6. Однак ігри Фребеля, а також ретельно створені або зібрані ним дитячі заняття, мають численні переваги і за допомогою кваліфікованої виховательки можуть надати значного користі.

7. Очевидно, що фребелівські заняття та ігри значно спрощують роботу виховательці, надаючи їй інструменти, які вона, можливо, не могла б швидко знайти самостійно [10].

Таким чином, було проведено детальний теоретичний аналіз, щодо визначення ігрової компетентності для дітей молодшого дошкільного віку. Встановлено, що ігрова компетентність – це результат організації ігрової діяльності дитини, що відображає рівень сформованості знань, умінь та навичок, пов'язаних з грою. Встановлено особливості проведення. Було розглянуто сутність гри. Доведено, що під час гри у дітей розвиваються важливі структурні компоненти навчальної діяльності, такі як регуляція поведінки, здатність до самостійного зростання та вдосконалення мислення. Встановлено особливості провадження фребельпедагогіки як методичної основи формування ігрової компетентності. Розглянуто ключові відмінності та актуальність для сьогодення.

РОЗДІЛ 2.
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІГРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ
ФРЕБЕЛЬПЕДАГОГІКИ

2.1. Діагностика сформованості ігрової компетентності дітей молодшого дошкільного віку

Для діагностики було обрано 3 методики, які дозволяють оцінити сформованість ігрової компетентності дітей, а також врахувати думки вихователів та батьків щодо даного питання. Для діагностики було обрано 10 вихованців ЗДО Fröbel-Kindergarten An der Weide (Бремен, Німеччина), їх батьків, а також 3 вихователів, які працюють з даною групою дітей.

Щодо методики №1 – Опитування вихователів (анкета з визначення готовності вихователів до формування ігрової компетентності дітей молодшого дошкільного віку засобами фребельпедагогіки) (Додаток Б). Опитування містить 11 текстових питань, які допомагають оцінити рівень обізнаності та готовності вихователів до формування ігрової компетентності дітей молодшого дошкільного віку засобами фребельпедагогіки. Кожне питання оцінюється таким чином (від 3го питання):

- а – 2 бали;
- б – 1 бал;
- в, г – 0 балів.

Відповідно за сумою балів визначається рівень:

- високий рівень – 18 – 15 балів;
- середній рівень – 14 – 10 балів;
- низький рівень – 9 балів і нижче.

Відповідно до отриманих результатів, можна відзначити, що у процесі гри використовують досить часто різнокольорові пласкі геометричні фігури, палички, кільця, напівкільця, шнурівки, мозаїки тощо (рис. 2.1).

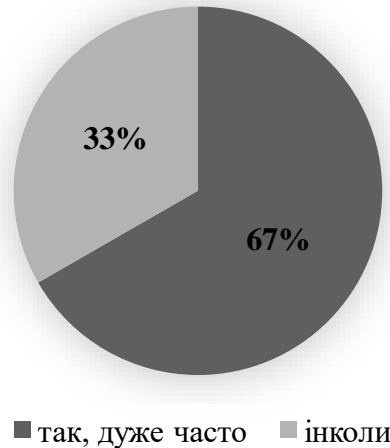

Рис. 2.1 Розподіл відповідей на запитання «У процесі гри використовуєте різнокольорові плоскі геометричні фігури, палички, кільця, напівкільця, шнурівки, мозаїки тощо?»

Джерело: сформовано автором

Таким чином, для більшості працівників ЗДО Fröbel-Kindergarten An der Weide (Бремен, Німеччина) використання геометричних фігур, паличок тощо є звичним. Натомість 33% вихователів лише деколи використовують. Така ж ситуація спостерігається й практикуванням «ігор з дарунками». Щодо розподілу дітей, за здатністю приймати допомогу друга в ігровій ситуації під час рухливих ігор, то всі вихователі засвідчили що діти є обізнаними у даному процесі. Також більшість вихователів уже мали досвід проведення ігор з дарунками. Проте, є такі, які досить невпевнено ставляться до даної методики, тому не практикували її.

Узагальнюючи отримані результати можна відзначити рівні кожного із вихователів (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Узагальнений результат опитування вихователів

Респондент	Загальна кількість балів	Рівень
Вихователь №1	6	низький
Вихователь №2	13	середній
Вихователь №3	13	середній

Джерело: сформовано автором

Отже, було встановлено, що для 66% вихователів характерний середній рівень; для одного вихователя – низький рівень. Натомість жоден не досяг високого рівня. Це в свою чергу свідчить про недостатній рівень обізнаності у даній сфері та недостатнє зацікавлення дітей до ігор та занять з елементами фребельпедагогіки.

Наступне опитування стосувалося рівня обізнаності батьків. Методика 2. – Опитування батьків (анкета щодо їх обізнаності із основними поняттями фребелівських ігор у домашніх умовах) (Додаток В). Анкета містить 10 запитань, кожне з яких оцінюється відповідно:

- а – 2 бали;
- б – 1 бал;
- в, г – 0 балів.

Згідно із сумою балів визначається рівень:

- Високий рівень – 18 – 15 балів
- Середній рівень – 14 – 10 балів
- Низький рівень – 9 балів і нижче.

На запитання щодо видів ігор, яким батьки надають перевагу, то думка дещо розділилася (рис. 2.2).

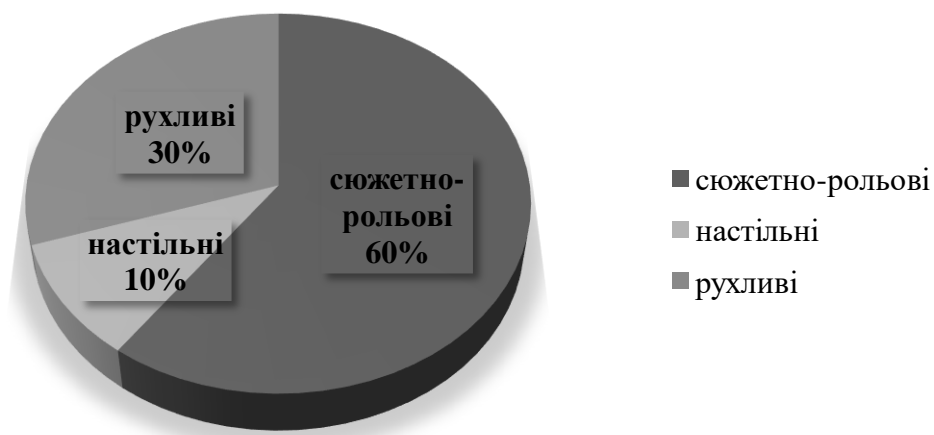

Рис. 2.2 Розподіл відповідей на запитання «Яким іграм дітей Ви віддаєте перевагу?»

Джерело: сформовано автором

Таким чином, більшість батьків залучає дітей до сюжетно-рольових ігор, адже вважає, що саме такий вид ігор допомагає розвивати дитину, її соціалізацію тощо. 30% батьків більше люблять рухливі ігри, а також близько 10% – настільні.

Безумовно позитивними стали відповіді на питання щодо використання ігор з елементами сенсорики: 60% респондентів вказали на часте використання таких ігор, натомість 40% також використовує, хоча й інколи.

Щодо питання використання «дарів» фребельпедагогіки у іграх з дитиною, то лише 10% (тобто 1 родина) використовує елементи фребельпедагогіки усвідомлено (рис. 2.3).

■ так ■ інколи ■ взагалі не розумію про що Ви

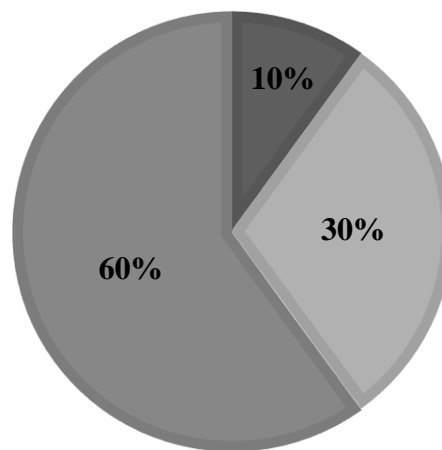

Рис. 2.3 Розподіл відповідей на запитання «Чи використовуєте Ви «дари» фребельпедагогіки у іграх з дитиною?»

Джерело: сформовано автором

30% респондентів розуміє про що мова, проте лише інколи використовують такі елементи у іграх з дитиною, 60% взагалі не обізнані з таким напрямком. Щодо ігор з дерев'яними кубиками, кульками тощо, то для 40% такі ігри є звичними та цікавими для дітей, проте 60% відзначили, що лише деколи надають перевагу таким елементам для гри. Разом з тим батьки відмітили, що для більшості дітей є цікавим проводити час, граючи наодинці.

Узагальнюючі результати наведені у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Узагальнений результат опитування батьків

№	Ім'я	Результати	Рівень
1	Марія (дочка Софія)	10	середній
2	Ірина (дочка Крістіна)	5	низький
3	Олександр (дочка Маргарита)	11	середній
4	Наталя (син Марк)	16	високий
5	Інна (дочка Мілана)	9	низький
6	Тетяна (дочка Аня)	15	високий
7	Михайло (дочка Алевтина)	11	середній
8	Андрій (син Максим)	9	низький
9	Аліна (дочка Катерина)	11	середній
10	Володимир (син Роман)	7	низький

Джерело: сформовано автором

Відповідно до отриманих результатів опитування можна провести розподіл (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Розподіл отриманих результатів опитування батьків

Рівень	Результат	
	осіб	%
низький	4	40
середній	4	40
високий	2	20
Разом	10	100

Джерело: сформовано автором

Таким чином, для середнього та низького рівня обізнаності батьків було віднесено 80 % (по 40% до кожного рівня), 20% відповідало високому рівню. Крім цього, можна відобразити отримані результати графічно (рис. 2.4).

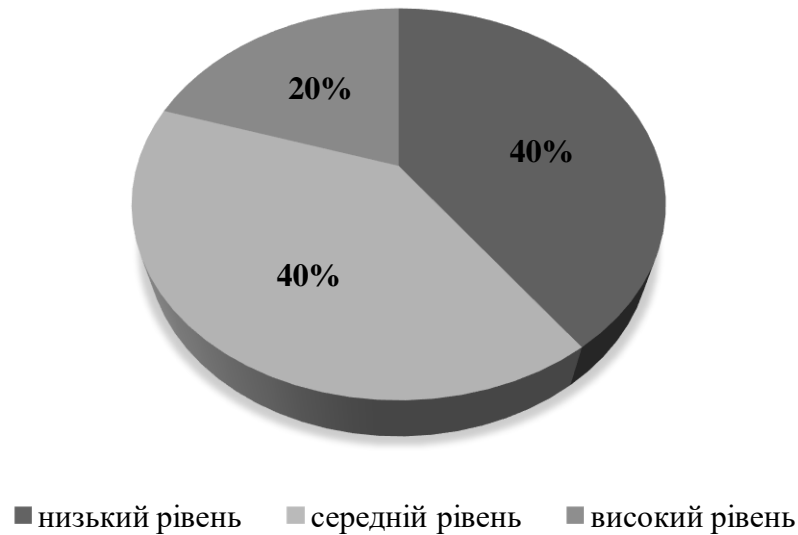

Рис. 2.4 Розподіл отриманих результатів опитування батьків

Джерело: сформовано автором

Наступним етапом проведення аналізу є спостереження за дітьми. Для спостереження пропонується залучити дітей до різних видів ігор та занять, серед них такі як гра «Крамниця», гра «Сім'я», гра «Лялька захворіла» тощо. У процесі ігор дітям пропонуються різні предмети, іграшки, що допомагають зорієнтуватися у тій чи іншій діяльності.

За результатами спостереження робиться висновок про рівні розвитку дітей:

- 9 – 7 балів – високий рівень;
- 6 – 5 балів – середній рівень;
- До 4 балів – низький.

Результати дослідження наведені у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Результати спостереження

№	Ім'я	гра «Крамниця»	гра «Сім'я»	гра «Лялька захворіла»	Разом	Рівень
1	Софія	3	3	2	8	високий
2	Крістіна	2	1	1	4	низький
3	Маргарита	2	2	2	6	середній
4	Марк	1	2	3	6	середній
5	Мілана	2	1	1	4	низький

6	Аня	2	2	1	5	середній
7	Алевтина	2	3	2	7	високий
8	Максим	2	1	2	5	середній
9	Катерина	3	2	2	6	середній
10	Роман	1	2	1	4	низький

Джерело: сформовано автором

Узагальнивши отримані результати під час спостереження, їх можна відобразити у таблиці (табл. 2.5)

Таблиця 2.5

Розподіл отриманих результатів спостереження за дітьми

Рівень	Результат	
	осіб	%
низький	3	30
середній	5	50
високий	2	20
разом	10	100

Джерело: сформовано автором

Порівнюючи результати даного спостереження та опитування батьків дещо збігаються, тому можна вважати, що обізнаність батьків та використання елементів фребельпедагогіки має позитивний вплив на розвиток дітей. Тому надалі важливо розробити рекомендації щодо проведення ігор за фребелівськими методиками.

2.2. Організаційно-педагогічні умови формування ігрової компетентності молодших дошкільників засобами фребельпедагогіки

Провівши дослідження можна виділити основні умови формування ігрової компетентності молодших дошкільників засобами фребельпедагогіки:

1. Створення ігрового середовища.
2. Використання специфічних ігрових матеріалів.
3. Розвиток самостійності та творчості в ігровій діяльності.
4. Залучення педагогів до підтримки ігрової діяльності.
5. Забезпечення умов для соціальної взаємодії та комунікації.

В основі використання засобів фребельпедагогіки лежить допомога дітям у розвитку їх самостійності, вмінні робити вибір, вирішувати проблеми та розуміння власних інтересів та талантів. У ЗДО, де використовуються дидактичні матеріали Фребеля діти можуть вільно рухатися, досліджувати, грати, творити, брати участь і навчатися у своєму власному темпі. Проте, не варто залишати дітей наодинці зі своєю «грою». Має бути керівництво дорослого. Дорослий відіграє значущу роль провідника, який допомагає дітям здобувати та використовувати свою свободу гідно та з взаємною повагою.

Розвиток ігрової компетентності молодших дошкільників за допомогою педагогічної системи Ф.Фребеля обґрунтовується кількома ключовими організаційно-педагогічними умовами. Ці умови наголошують на створенні особливого середовища, яке заохочує активну взаємодію як з об'єктами, так і з оточенням. Використовуючи спеціальні ігрові матеріали, представлені Фрідріхом Фребелем, діти можуть розвивати основні навички, включаючи сприйняття, дрібну моторику, а також соціальні та когнітивні здібності. Крім того, активна участь педагогів є надзвичайно важливою, оскільки вони відіграють важливу роль у вихованні та мотивації дитячої гри, водночас створюючи сприятливу атмосферу для самовираження та творчого пошуку.

Декілька елементів педагогічного підходу Ф. Фребеля можна бездоганно інтегрувати в українську систему дошкільної освіти, запропонувавши цінні вдосконалення. Дидактичні матеріали, задумані Фребелем, мають значний потенціал для використання в сучасних дошкільних закладах. Його «дарунки» слугують не лише навчальними інструментами, але й універсальними будівельними матеріалами та цікавими іграшками, що робить їх ідеальними для сприяння розвитку дітей у різних навчальних закладах.

Продумана інтеграція педагогічних концепцій ученого в освітню діяльність дає можливість дітям молодшого дошкільного віку легше сприймати символічне значення різноманітних геометричних фігур, дослідити їх.

Можна розглянути основні організаційно-педагогічні умови для формування ігрової компетентності молодших дошкільників засобами

фребельпедагогіки. Узагальнивши їх можна визначити за допомогою схеми (рис. 2.6).

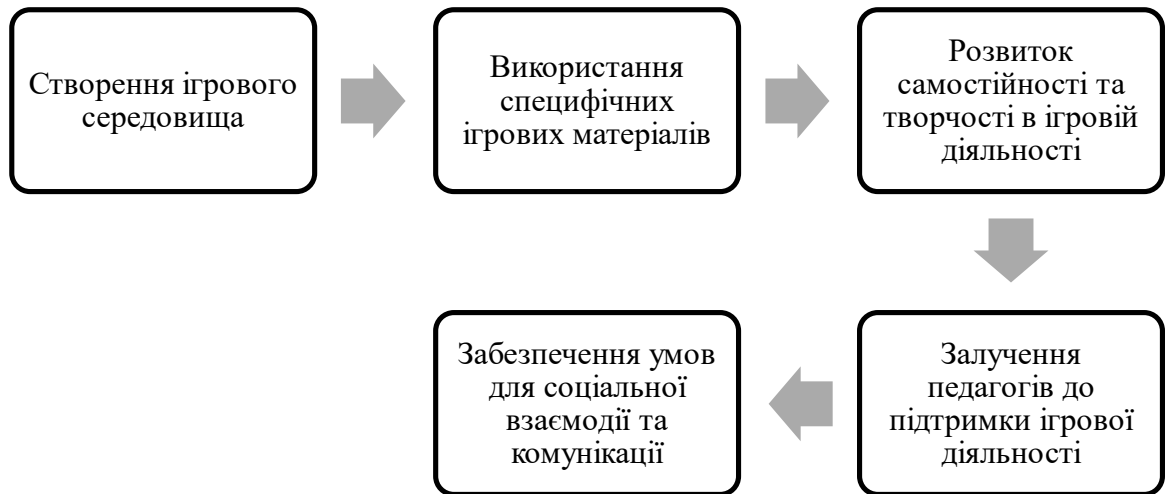

Рис. 2.6 Формування ігрової компетентності молодших дошкільників засобами фребельпедагогіки

Джерело: сформовано автором

Надалі доречно розглянути кожен із етапів більш детально. Варто звернути увагу на створення ігрового середовища на основі принципів Фребеля – забезпечення простору, де діти можуть взаємодіяти з природними матеріалами та спеціальними ігровими наборами.

Зважаючи на те, що пізнання природи були центральними для ідей Ф. Фребеля. Його садок був місцем для діяльності, цікавості, дослідження та гри. Ф. Фребель вважав це духовним місцем краси, чудес і гармонії, де діти можуть бути «одним цілим» з природою. Важливо надати дитині власну невеличку ділянку. На таких місцях вони могли б копати, садити насіння, доглядати за рослинами та збирати врожай. Вони могли на власні очі відчутти вплив сонця, тіні, дощу та вітру та дослідити черв'яків, равликів та комах поблизу.

Ф. Фребель стверджував, що завдяки садівництву діти можуть почати бачити зв'язок між ростом рослин і тварин і власним життям, таким як спільна потреба в їжі, воді та догляді. Дуже важливою є гра на свіжому повітрі саду та в

природному середовищі. Також важливо організувати спеціальні зони для ігрової діяльності, які відповідають віковим особливостям дітей. Приміщення повинно бути безпечним, зручно облаштованим і насиченим природними матеріалами. Використання природних елементів, таких як пісок, вода, каміння та рослини, для стимулювання сенсорного досвіду і дослідження навколишнього світу мають особливу цінність.

Крім збільшення контакту з природою рекомендується використовувати «дари». Тому наступним кроком є використання специфічних ігрових матеріалів Фрідріха Фребеля та інших розвивальних іграшок для стимулювання різнобічного розвитку. Це можуть бути як спеціальні деталі так і невеликі в'язані гачком м'ячики на нитках, фігурок у формі куба, розділених на різні геометричні конфігурації. За допомогою гри з такими предметами діти могли одночасно досліджувати різні форми, створювати та представляти речі з навколишнього світу, наприклад, естетичні аспекти візерунка, симетрії та гармонії, а також вивчати математичні форми і наукові концепції. Застосування конструкторів і модульних іграшок, які розвивають просторове мислення та моторику. Введення структурованих ігор, де діти мають дотримуватися певних правил, допомагає у розвитку навичок самоконтролю та планування дій.

Третім кроком може стати розвиток самостійності та творчості в ігровій діяльності, а саме заохочення дітей до самостійного вибору ігор та творчого підходу до виконання завдань. Усі діти мають потенціал для творчості, якщо його підтримувати та заохочувати. Творчість дозволяє дітям об'єднати внутрішній світ почуттів і уявлень і їхній зовнішній світ речей і переживань і розмірковувати про них. Завдяки використанню символів діти можуть почати бачити свої ідеї у видимій формі. Вони можуть розмірковувати про них і ділитися ними з іншими у тому числі й з дорослими. Символ – це коли один об'єкт, ідея, жест, звук чи знак використовуються для позначення чогось іншого. Через символи думка більше не обмежується тут і зараз, але може згадувати минулі події та передбачати й уявляти майбутнє. Зростаюча впевненість у використанні символів допомагає дітям переходити від конкретного до більш абстрактного

мислення і є важливою для подальшого навчання, включаючи грамотність і рахунок. Надання дітям можливості самостійно вибирати ігрові матеріали та форми діяльності сприяє розвитку ініціативності та самостійності. Також варто звернути увагу на включенні ігрових вправ, які спонукають до нестандартного мислення та креативності, наприклад, створення власних ігрових сценаріїв або виготовлення іграшок з підручних матеріалів.

Не варто забувати й про роль педагогів. «Подібно до того, як садівники доглядають за своїми рослинами, вихователі повинні розвивати та підтримувати зростаючий потенціал дітей як автономних, мислячих, відчуваючих, творчих учнів» [45].

Залучення педагогів до підтримки ігрової діяльності – активна участь педагогів у спрямуванні та розвитку ігрової діяльності, допомога дітям в організації гри – це все відводиться ролі педагога. Відносини з дітьми повинні бути теплими, шанобливими, інтерактивними та інтелектуально привабливими, не заважаючи та не домінуючи. Вихователі повинні розділяти з дітьми радість і насолоду від пізнання світу.

Ключем до цього було уважне, усвідомлене спостереження за дітьми разом із вдумливим роздумом, який веде до планування. Важливо вести записи про події в розвитку кожної дитини. Це допомагає дорослому визначити, як найкраще підтримати дитину.

Ф. Фребель бачив педагогів як учнів, а учнів як вихователів. Вивчаючи дітей, дорослі можуть отримати глибше розуміння свого життя та життя своїх дітей [45].

Забезпечення умов для соціальної взаємодії та комунікації – створення можливостей для спілкування та співпраці між дітьми в процесі гри. Організація ігор, які вимагають взаємодії між дітьми, сприяють розвитку соціальних навичок, таких як спілкування, співпраця, розуміння емоцій інших. Одним із ключових напрямків у ігровій діяльності є застосування рольових ігор, де діти можуть спробувати себе в різних соціальних ролях і вчитися вирішувати конфлікти, домовлятися та працювати в команді. На разі варто враховувати й

інклюзивну освіту, тому береться до уваги створення умов, де всі діти, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, можуть брати участь у спільних ігрових заходах.

Таким чином, розглядаючи певні зміни, варто оцінити їх ефективність за допомогою порівняння отриманих результатів експерименту.

2.3. Аналіз результатів педагогічного дослідження

Надавши низку рекомендацій та змін щодо використання фребельпедагогіки у роботі з дітьми молодшого дошкільного віку у ЗДО Fröbel-Kindergarten An der Weide (Бремен, Німеччина) варто також розглянути, як саме змінились діти та результати їх діяльності. Дітям було повторно надано завдання – пограти та пояснити певні ігри (Додаток Г). Після впровадження фребельпедагогіки в освітній процес дошкільного закладу, було зафіксовано зміни у поведінці та розумових здібностях дітей. Наприклад, у процесі гри та використання ігрових матеріалів відбувся розвиток фантазії, за рахунок створення нових образів та ідеї під час гри. Діти навчилися вільно виражати свої думки та емоції через творчі процеси, такі як будівництво, малювання та рольові ігри. На разі для них легше знаходити закономірності, класифікувати предмети за формою та розміром, що сприяє розвитку аналітичного мислення. Варто також відзначити, що для дітей значно легше стало працювати як на одинці так і в команді. Дітям вдається розподіляти ролі та завдання, домовлятися, що допомагає формувати навички комунікації. В процесі гри з різними матеріалами та спілкування з педагогами діти збагатили свій словниковий запас та навчилися краще висловлювати свої думки. Також можна стверджувати, що діти починають краще розуміти почуття інших, у них розвивається здатність до співчуття та бажання допомагати. Проте, однією із ключових змін є вміння приймати рішення та самостійно робити вибір.

Одним з найбільш важливих змін – покращення дрібної моторики рук, за рахунок роботи з дрібними об'єктами, такими як фігури, та практичні заняття з

будівництва та складання конструкцій розвивають координацію рухів, точність і спритність.

Тому окрім опису змін важливо провести й оцінку таких змін. Для спостереження пропонується залучити дітей до різних видів ігор та занять, серед них такі як гра «Крамниця», гра «Сім'я», гра «Лялька захворіла» тощо. У процесі ігор дітям пропонуються різні предмети, іграшки, що допомагають зорієнтуватися у тій чи іншій діяльності.

Результати дослідження наведені у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Результати спостереження

№	Ім'я	гра «Крамниця»	гра «Сім'я»	гра «Лялька захворіла»	Разом	Рівень
1	Софія	3	3	3	9	високий
2	Крістіна	3	2	2	7	високий
3	Маргарита	2	3	2	7	високий
4	Марк	2	2	3	7	високий
5	Мілана	2	2	2	6	середній
6	Аня	2	3	2	7	високий
7	Алевтина	3	3	2	8	високий
8	Максим	2	2	2	6	середній
9	Катерина	3	3	2	8	високий
10	Роман	2	2	2	6	середній

Джерело: сформовано автором

Отримані результати під час спостереження відображено у таблиці (табл. 2.7)

Таблиця 2.7

Розподіл отриманих результатів спостереження за дітьми

Рівень	Експеримент			
	осіб		%	
	початковий	кінцевий	початковий	кінцевий
низький	3	0	30	0
середній	5	3	50	30
високий	2	7	20	70
Разом	10	10	100	100

Джерело: сформовано автором

Таким чином, контрольний етап експерименту показав позитивні зміни у поведінці та здібностях дітей. Тому впровадження фребельпедагогіки допомагає формувати у дітей комплексні навички та здібності, що є необхідними для їхнього всебічного розвитку, та позитивно впливає на їх подальше навчання та соціалізацію.

ВИСНОВКИ

При написанні магістерської роботи вирішено поставлені нами завдання та отримані такі висновки:

– Розглянуто основні теоретичні засади ігрової компетентності. Розглянуто різні точки зору, щодо визначення поняття «ігрова компетентності». Встановлено, що ігрова компетентність є результатом організації ігрової діяльності дитини, що відображає рівень сформованості знань, умінь та навичок, пов'язаних з грою. Досліджено структурну модель ігрової компетентності дітей дошкільного віку, що включає емоційно-ціннісне ставлення, сформованість знань, навички.

– Досліджено роль гри в розвитку дітей молодшого дошкільного віку. Саме гра служить основою для розвитку ігрової компетенції. Розглянуто різні підходи, щодо визначення поняття «гра». Натомість видатний німецький педагог Ф. Фребель, розглядав поняття «гра» як унікальне педагогічне явище зі своїми особливостями. На його думку, така діяльність, складна і наповнена особливою значущістю, є вродженою частиною поведінки дитини, яка глибоко впливає на її розвиток. На думку різних дослідників, гра є основним методом, за допомогою якого діти досліджують і розуміють навколишнє середовище. Під час гри діти вивчають кольори, форми та розміри, засвоюючи ці сенсорні стандарти. Досліджуючи саме ігри для молодшої групи акцент робиться на ігри, які дозволяють дітям повністю задовольнити свою потребу в грі без складних відносин. Однак варто відзначити, що ігри вводяться поступово, щоб не перевантажувати дитину та підтримувати її позитивну мотивацію.

– Охарактеризовано фребельпедагогіку як методичну основу формування ігрової компетентності. На основі проведеного дослідження встановлено, що Ф. Фребель прагнув допомогти дітям виразити свої почуття та думки за допомогою жестів, пісень і мови. Значний внесок Ф. Фребеля полягає у визнанні ним величезної розвиваючої та виховної цінності дитячої гри. Він вважав, що у грі найбільш ефективно проявляється дитяча творчість і

самодіяльність, при цьому допускається керівний вплив дорослих. У своїй праці «Дитячий садок» Фрідріх Фребель розробив комплексну систему дитячих ігор, підкреслюючи вирішальну роль гри в дошкільному вихованні. Сутність дошкільного виховання Фрідріха Фребеля полягає у вихованні притаманних дітям природних інстинктів, таких як потяги до діяльності, пізнання, мистецтва, релігії. Він ввів концепцію «дарів» – серії ігрових предметів, які служать першими іграми для дітей. Ці дари призначені для стимулювання навчання та розвитку через гру. Дари Фребеля – кулі, кулі, циліндри, кубики та цеглинки – визнані в педагогічних системах у всьому світі.

– Проведено діагностику сформованості ігрової компетентності дітей молодшого дошкільного віку. Для проведення дослідження було обрано 10 вихованців ЗДО Fröbel-Kindergarten An der Weide (Бремен, Німеччина). Дослідження проводилося на основі 3 методик, які дозволяють оцінити сформованість ігрової компетентності дітей, а також врахувати думки вихователів та батьків, щодо даного питання. Методика №1 – Опитування вихователів (анкета з визначення готовності вихователів до формування ігрової компетентності дітей молодшого дошкільного віку засобами фребельпедагогіки). Дослідження показало, що для 66% вихователів характерний середній рівень, натомість для одного вихователя низький рівень. Натомість жоден не досяг високого рівня. Це в свою чергу свідчить про недостатній рівень обізнаності у даній сфері та недостатнє зацікавлення дітей до ігор та занять з елементами фребельпедагогіки. Друге опитування стосувалося рівня обізнаності батьків. Методика №2. – Опитування батьків (анкета щодо їх обізнаності із основними поняттями фребелівських ігор у домашніх умовах). Для середнього та низького рівня обізнаності батьків було віднесено 80 % (по 40% до кожного рівня), натомість 20% відповідало високому рівню. Наступною методикою є спостереження за дітьми. Для спостереження пропонується залучити дітей до різних видів ігор та занять. Так встановлено, що 30 % дітей відповідали низькому рівню, 50% – середній рівень, а також 20% – низький рівень.

– Розглянуто організаційно-педагогічні умови формування ігрової компетентності молодших дошкільників засобами фребельпедагогіки. У ЗДО, де використовуються засоби Фребеля, діти можуть вільно рухатися, досліджувати, грати, творити, брати участь і навчатися у своєму власному темпі. До організаційно-педагогічних умови формування ігрової компетентності молодших дошкільників засобами фребельпедагогіки можна віднести: створення ігрового середовища, використання специфічних ігрових матеріалів, розвиток самостійності та творчості в ігровій діяльності, залучення педагогів до організації ігрової діяльності, забезпечення умов для соціальної взаємодії та комунікації.

– Проаналізовано результати педагогічного дослідження. Дітям було повторно надано завдання – пограти та прокоментувати свої дії із фребелівськими дарами. Можна стверджувати що діти починають краще розуміти почуття інших, розвивається здатність до співчуття та бажання допомагати. Проте, однією із ключових змін є вміння приймати рішення та самостійно робити вибір. Одним з найбільш важливих змін – покращення дрібної моторики рук, за рахунок роботи з дрібними об'єктами та практичні заняття з будівництва та складання конструкцій розвивають координацію рухів, точність і спритність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієтті О. О. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». Тернопіль: Мандрівець, 2013. 104 с. URL: <https://f.osvita.city/file/56/programavpevneniy-start.pdf>
2. Анісімова О.Е. Шляхи формування соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку. *Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects*. С. 227 – 231.
3. Базовий компонент дошкільної освіти (оновлений, 2021). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
4. Білан І.О. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільня». Тернопіль «Мандрівець». 2017. 257с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf
5. Веклич Г.М. Допомога дітям молодшого дошкільного віку у вирішенні проблемних ситуацій. *Збереження психічного здоров'я в умовах воєнних дій: збірник наукових праць*, 2023. С. 204 –206.
6. Водоп'янова В. С. Гра як засіб формування комунікативної культури старших дошкільників. *Сучасне дошкільня: актуальні проблеми, педагогічні пошуки, здобутки*: збірник матеріалів Регіональної науково-практичної Інтернет-конференції студентів, молодих науковців, педагогів-практиків. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2023.С. 31–34.
7. Волянюк А.С. Впровадження ідей фребельпедагогіки для розвитку сталої мотивації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. *Фребелівська педагогіка в сучасній освіті: вимоги, тренди, перспективи*: збірка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) 20-21 квітня 2023. С. 66 – 68.
8. Гордій Н.М. Гра як засіб розвитку комунікативної компетентності дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки*. 2018. №3. С. 90 – 98.

9. Гра – це аксіома світоприйняття для дошкільника URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/doshkilna/2022/08/12/Marafon.den.12-12.08.2022.pdf>
10. Денисенко Н.Г. Фребель-педагогіка в дії: теорія і практика. *Scientific Journal Virtus*. 2020. №47. С.58 – 61.
11. Денисенко Н.С. Теорія дитячої гри Ф. Фребеля і К. Ушинського та можливості її використання у професійній підготовці мобільно зорієнтованого вчителя фізичної культури. *Педагогічні науки*. 2020. №12. С. 45 – 66.
12. Довбня С.О. Підготовка майбутніх вихователів до формування ігрової компетентності у дітей дошкільного віку (на матеріалі дисципліни «практикум з ігрової діяльності дітей дошкільного віку»). *Вісник наук та освіти*. 2023. №7. С. 475 – 487.
13. Ємчик М.О. Використання «дарів Фребеля» у процесі логіко-математичного розвитку дітей в різновіковій групі закладу дошкільної освіти. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2021. №1. С. 23 – 27.
14. Замелюк М. Ігровий простір дитини дошкільного віку : місце і роль дорослого. *Академічні студії. Педагогіка*. 2021. Вип. 2. С. 42-46.
15. Замелюк М. Роль дорослого в розгортанні вільної дитячої гри. *Палітра педагога*. 2021. № 5-6. С. 3-6.
16. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник». Вид. 3-тє, доп.. Тернопіль : Мандрівенць, 2023. 210 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/programi/2023/15.03.2023/Kompl.prohrama.rozvytku.ditey.doshk.viku.2023-SONYASHNYK.15.03.2023.pdf>
17. Козубовська І.В. Історія зарубіжної педагогіки: конспект лекцій / Упорядники: Л.В. Маляр, М.І. Кухта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2020. 64 с.
18. Костик Л.Б. Основні аспекти педагогічної системи Ф.Фребеля та їх вплив на практику дошкільного виховання. *Фребелівська педагогіка в сучасній освіті: вимоги, тренди, перспективи: збірка матеріалів Всеукраїнської науково-*

практичної конференції (з міжнародною участю) 20-21 квітня 2023. Івано-Франківськ. С.28 –31.

19. Крутій К.Л. Дефініція «гра як провідний тип діяльності дошкільника»: аналіз підходів. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. Вип. 4, Ч.2, С. 84 – 92.

20. Крутій К. Емпіричне дослідження вільної гри дитини в умовах закладу дошкільної освіти під час проведення «Дня без іграшок». *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2019. № 1 (93). С. 26-44.

21. Куцерда В.В. Софія Русова про вплив гри на розвиток дитини. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/13519/1/zbirnik_tez_rusova_2021_z_tit.pdf#page=320

22. Левенко І.О. Формування комунікативної компетентності дітей раннього віку в ігровій діяльності. *Вісник студентського наукового товариства: збірник наукових праць студентів, магістрантів і аспірантів*. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. Вип. 19. С. 303 – 306.

23. Лисоколенко Т. В. Феномен гри в історико-філософській ретроспекції. *Гілея*. 2020. Вип. 154. С. 194-197.

24. Лубенець Н.Д. Фребель і Монтесорі. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки : навч. посіб. Київ : Вища школа,2004. С. 283–290.

25. Люта В.В. Формування ігрової компетенції дошкільників як передумова гармонійного розвитку особистості. URL: <https://vsimosvita.com/formuvannya-igrovoyi-kompetentsiyi-doshkilnykiv-yak-peredumova-garmonijnogo-rozvytku-osobystosti/>

26. Майструк О.В. Гра як засіб навчання і виховання дітей дошкільного віку. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/24/visnuk_16.pdf

27. Маценко М.Т. Впровадження педагогічних ідей Фрідріха Фребеля в освітній процес сучасного закладу дошкільної освіти. *Фребелівська педагогіка в сучасній освіті: вимоги, тренди, перспективи*: збірка матеріалів Всеукраїнської

науково-практичної конференції (з міжнародною участю) 20-21 квітня 2023. С. 120 – 123.

28. Мельниченко О.В. Вирішення проблем ігрової діяльності в українській педагогічній науці: останнє десятиліття. *Молодий вчений*. 2019. №10. С. 233 – 237.

29. Микоаленко Д.А. Соціалізація дитини дошкільного віку у педагогічних ідеях Ф. Фребеля. *Фребелівська педагогіка в сучасній освіті: вимоги, тренди, перспективи*: збірка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) 20-21 квітня 2023. С. 80 – 82.

30. Петухова Л., Анісімова О. Основні ідеї педагогічної системи Фрідріха Фребеля. *Інформаційний збірник для директора школи та завідувача дитячого садка*. Київ : РА «Освіта України», 2019. №1 (89). С. 57–65.

31. Рогальська Н.В. Сучасне програмно-методичне забезпечення ігрової компетенції дітей-дошкільників в контексті ідей Ф.Фребеля. *Педагогічна думка*. 2018. С.51 – 57.

32. Русова С. Вибрані педагогічні твори. К.: Освіта, 1996. 304 с.

33. Стасюк Д.О. Підготовка майбутніх вихователів до використання дарунків Ф. Фребеля в інклюзивному освітньому середовищі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2020. №73. С. 78 – 82.

34. Тарасенко А.О. Сюжетна гра як чинник розвитку творчих властивостей дитини дошкільного віку. *Сучасне дошкілля: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку*. 2021. С. 198 – 203.

35. Токарева Л.Д. Особливості формування ігрової компетентності дошкільника до навчання в школі. *Електронний збірник наукових праць ЗОІППО*. 2021. №3 (45). URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737560/1/Токарева_тези%20.pdf

36. Федорова М.А. Особливості розвитку ігрової компетентності дитини у контексті наступності між дошкільною освітою і початковою школою. *Система підготовки майбутніх фахівців у контексті становлення Нової української школи* : монографія. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2019. С. 300-314.

37. Федорова М.А. Підготовка майбутніх вихователів до формування ігрової компетентності дітей дошкільного віку. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*. Volume 6, № 3/ 2018. С. 42-45.
38. Федорова М.А. Теорія та методика ігрової діяльності дітей дошкільного віку: навч. посібник. Житомир, ФОП Левковець, 2018. 155 с.
39. Федяєва В.О. Наукова спадщина Фрідріха Фребеля (1782 – 1852) у сучасному прочитанні сімейної педагогіки. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/12373/5.Стаття%20Федяєва.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
40. Формування ігрової компетентності URL: <https://glb-veselka.dytsadok.org.ua/igrova-kompetentnist-13-16-50-25-06-2021/>
41. Фребель Ф. Дитячий садок. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки : навч. посіб. Київ : Вища шк., 2004. С. 67–103.
42. Холтобіна О.У. Роль гри у становленні дитини дошкільного віку. *Pedagogy priority areas of research in the scientific activity of teachers*. С. 153 – 154.
43. Шулигіна Р. А. Індивідуальний стиль педагогічного спілкування майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти : особливості та умови формування. *Наукові інновації та передові технології. (Серія «Педагогіка»)* : журнал, 2022. № 10(12). С. 484-497.
44. Юшинова І. Аспекти ролі гри у становленні особистості дитини дошкільного віку. *Дошкільна освіта: теорія, методика, інновації*: Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. Волинський національний університет імені Лесі Українки (18 травня 2023 року). Луцьк, 2023. С. 128–135.
45. Tovey Н. Froebel's principles and practice today. URL: <https://www.froebel.org.uk/uploads/documents/FT-Froebels-principles-and-practice-today.pdf>

ДОДАТКИ

Додаток А

Порівняння програм дошкільного розвитку

Назва програми	Показники сформованості ігрових умінь дитини	Рекомендації, щодо ігор
Впевнений старт	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє інтерес до ігрової діяльності, радіє можливості грати; - орієнтується у різних видах ігор (сюжетно-рольові, конструкторсько-будівельні, театралізовані, дидактичні, рухливі, інтелектуальні, народні), знає їх характерні особливості, із задоволенням грає в них; - відтворює свої уявлення про навколишній світ та ставлення до подій, людей, предметів і явищ у різних іграх; - творчо відображає в них діяльність та взаємини дорослих, реальні та уявні події; - здатна урізноманітнювати ігровий сюжет (відображати в ньому події з власного життя, життя людей з найближчого оточення, суспільні події); - вносить зміни у перебіг уже знайомої гри з правилами (ускладнення, варіації основних дій і правил, збільшення або зменшення кількості гравців, заміна ігрової атрибутики); - виявляє самостійність у виборі гри, раціонально використовує предметно-ігрове середовище для реалізації ігрових задумів; - використовує в іграх різноманітні іграшки, предмети-замінники, атрибути, різні матеріали відповідно до призначення, змісту; - виготовляє за потреби їх власноруч, проявляє винахідливість та практичність; - передає особливості взятої на себе ролі, добре типізує та індивідуалізує, використовуючи при цьому різні засоби виразності; приймає ігрові правила і дотримує їх; - із задоволенням грається разом з дітьми або дорослими, вміє налагоджувати партнерські взаємини, проявляє товариськість, толерантність, зважає на думку інших; - радіє спільному успіхові; дотримує норм та етикету спілкування; 	<p>Сюжетно-рольові: «Сім'я», «День народження», «Магазин», «Будинок моди», «Салон краси», «Автомайстерня», «Пілоти»;</p> <p>Конструкторсько-будівельні ігри: «Будуємо міст», «Багатоповерхові новобудови», «Казковий будинок».</p> <p>Дидактичні ігри: «Чарівна торбинка», «Коли це буває?», «Їстівне – неїстівне», «Що змінилося?», «Пори року».</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - має власні ігрові уподобання, значний перелік найулюбленіших сюжетів, тем ігор та коло друзів по грі. 	
Соняшник	<p>рухливі ігри:</p> <ul style="list-style-type: none"> - активно включається у рухливі ігри, виявляючи багато позитивних емоцій; - координує власні рухові дії з руховими діями групи дітей; - діє відповідно до сигналу; - використовує запропоновані атрибути до гри; <p>дидактичні ігри:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прагне добре виконувати ігрове завдання, задіюючи всі органи чуття, вдосконалюючи сенсорно-пізнавальний досвід, розвиваючи мислення, дрібну моторику рук та мовлення; - намагається дотримуватися дисципліни та виявляти витримку; <p>народні ігри:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зацікавлено слухає інформацію педагога про зміст народної гри, виявляє бажання навчитися відповідних дій; - трансформує одержані знання змісту народних ігор на власну ігрову діяльність (наприклад, у діях із лялькою) та у повсякденне життя; <p>хороводні ігри:</p> <ul style="list-style-type: none"> - виявляє інтерес до хороводних ігор і бере в них активну участь; - підпорядковує власні дії словесному та музичному супроводу, узгоджує свої рухи з рухами інших дітей; <p>ігри з піском, водою, снігом:</p> <ul style="list-style-type: none"> - активно пізнає властивості природних матеріалів та можливості їх використання відповідно до властивостей, розвиваючи зорове і тактильне сприймання, збагачуючи власний сенсорний досвід; - виявляє творчість та фантазію в іграх з піском, водою, снігом; <p>музично-дидактичні ігри:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розрізняє, відтворює музичні звуки, визначає темп і тембр музики; 	<p>Дитячі іграшки – ознайомлення дітей з іграшками-забавами, з образними (тварини, ляльки) іграшками, народними (дерев'яною та сирними) іграшками, їх ігровими можливостями.</p> <p>Розвиток пізнавального інтересу під час ознайомлення з технічними іграшками (до прикладу, різні види автомобілів).</p> <p>Народні ігри – ознайомлення з народними іграми відповідно до вікових можливостей дітей. Розвиток мовлення, дрібної моторики рук, під час народних ігор («Пастух і вівці», «Сірий кіт», «Кіт і миші»).</p> <p>Хороводні ігри.</p>

	<p>театралізовані ігри:</p> <ul style="list-style-type: none"> - із задоволенням бере участь в інсценізації знайомих казок, використовуючи за пропозицією дорослого ігрові театральні атрибути; - прагне діяти безпосередньо від особи персонажа, передаючи мовними та позамовними засобами його характерні особливості; - емоційно сприймає хід театралізованого дійства; <p>сюжетно-рольові ігри:</p> <ul style="list-style-type: none"> - активно діє з іграшками та предметами-замінниками, добираючи мовні (інтонації, темп, тембр, слова, речення, паузи) та позамовні (жести, міміку) засоби, атрибути відповідно до обраної ролі; - придумує елементарні прості сюжетно-рольові ігрові дії; - включається у роботу з виготовлення атрибутів; - дотримується правил етичної поведінки під час ігор; <p>конструкторсько-будівельні:</p> <ul style="list-style-type: none"> - створює прості будівельні конструкції, використовуючи одержані знання про сенсорні властивості будівельного матеріалу та елементарні способи конструювання 	<p>(«Іменинний пиріг», «Подоляночка», «Ой у полі жито», «Галя по садочку ходила», «Коровай», «Мак»)</p> <p>Конструкторсько-будівельні ігри. Ознайомлення дітей із будівлею дитячого садка, працею будівельників. (ігри з формами: кубик, брусок, цеглина, пластина; колір: зелений, жовтий і т. д.; матеріал: дерев'яний, скляний тощо)</p>
Українське дошкілля	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє активність у різних видах ігрової діяльності з однолітками та дорослим; - у спільних іграх дотримується правил моральних норм поведінки - враховує смаки та вподобання однолітків щодо вибору виду ігрової діяльності, атрибутів, сюжету, місця гри; - відрізняє гордість за свої досягнення, радіє власній кмітливості та вміння; - відрізняє ігрову діяльність від інших видів діяльності; - знає, що існують різні види ігор; - використовує за призначенням атрибути до ігор; - уперше виявляє спроби враховувати властивості предметів під час використання їх у грі; - виявляє зацікавленість спільною грою; - цікавиться своєю роллю у грі; - передає в іграх свої враження від спілкування з дошкільцями; 	<p>Ознайомлення з природою: «Ботанічне літо», «підбіжи до дерева, яке я назву», «росте, цвіте, зріє»</p> <p>Кількість і лічба: «Курочка і півник», «Нагодуємо звірят», Один чи багато?»</p> <p>Зв'язне мовлення: «Кому що потрібно?», «Де ви були»</p> <p>Зв'язне мовлення: «Кому що потрібно?»</p>

	– передає в іграх види діяльності та взаємини дорослих.	«На місця», «Де ви були?» тощо
--	---	--------------------------------

Додаток Б

Методика №1 – Опитування вихователів (анкета з визначення готовності вихователів до формування ігрової компетентності дітей молодшого дошкільного віку засобами фребельпедагогіки).

Шановні вихователі!

Анкетування є анонімним і отримані результати будуть спрямовані на розроблення методики ефективного формування ігрової компетентності дітей молодшого дошкільного віку.

1. Ім'я _____

2. Стаж роботи у закладах дошкільної освіти:

а) більше 5 років

б) 3-5 років

в) 1-3 роки

г) до 1 року

3. Які ігри найбільше любляють грати ваші діти?

а) дидактичні;

б) сюжетні;

в) рухливі;

г) ігри-драматизації.

4. Під час ігор, що вимагають об'єднання зусиль партнерів чи команди,

- учасники проявляють взаємодію?

а) Так, завжди;

б) Ні, ніколи;

в) Іноколи, ситуативно;

5. У процесі гри використовуєте різнокольорові плоскі геометричні фігури, палички, кільця, напівкільця, шнурівки, мозаїки тощо?

а) так, дуже часто

б) ні, майже ніколи

в) іноколи

6. Чи вміють дошкільники приймати допомогу друга в ігровій ситуації під час рухливих ігор?

- а) так, завжди;
- б) ні, ніколи;
- в) інколи, ситуативно;

7. Яка мотивація найкраще працює для заохочення «неактивних» дітей дошкільного віку брати участь у іграх?

- а) доручення особливої ролі під час організації гри;
- б) колективне запрошення дітей;
- в) ініціатива вихователя (зацікавлення, ситуація успіху);

8. Чи використовуєте Ви ускладнення у процесі гри ?

- а) так, завжди;
- б) інколи, ситуативно

в) ні, ніколи;

9. Чи діти зацікавлені у грі наодинці?

- а) в більшій мірі так
- б) більше так, ніж ні
- в) ні
- г) інколи, ситуативно

10. Чи практикували Ви вже «ігри з дарунками»?

- а) так
- б) інколи
- в) ні

11. Якщо 10 так, який Ваш досвід?

- а) діти із задоволенням гралися, були уважні та зацікавлені;
- б) діти були зацікавлені на початку, але у процесі знулилися
- в) взагалі були не зацікавленими

Якщо 10 ні, то чому?

- а) планую, але поки не було можливості
- б) не було можливості / необізнана

в) взагалі не розуміюся в цьому

Результати:

Кожне питання оцінюється таким чином, від 3го питання:

а – 2 бали

б – 1 бал

в , г – 0 балів

Відповідно за сумою балів визначається рівень:

Високий рівень – 18 – 15 балів

Середній рівень – 14 – 10 балів

Низький рівень – 9 балів і нижче.

Методика №2 – Опитування батьків (анкета щодо їх обізнаності із основними поняттями фребелівських ігор у домашніх умовах)

Шановні батьки!

З метою діагностики важливості формування ціннісних орієнтацій дошкільнят засобами гри в рамках освітнього процесу, просимо Вас дати відповіді на наступні питання.

Анкетування є анонімним, отримані результати будуть проаналізовані і застосовані у розробці методики ефективного формування ціннісних орієнтацій молодших дошкільників засобами фребельпедагогіки.

1. Ваше ім'я _____
2. Яким іграм дітей Ви віддаєте перевагу?
 - а) настільним;
 - б) сюжетно-рольовим;
 - в) рухливим;
 - г) комп'ютерним;
3. Що, на Вашу думку, найкраще впливає на формування емпатії, відповідальності та взаємодії та розвитку дітей:
 - а) бесіда;
 - б) праця;
 - в) рухливі ігри;
 - г) настільні ігри;
 - д) сюжетно-рольові ігри;
4. Чи використовуєте Ви вдома сенсорні ігри (ігри з елементами сенсорики)?
 - а) так
 - б) іноді, дуже рідко
 - в) ні
5. Чи використовуєте Ви «дари» фребельпедагогіки у іграх з дитиною?

- а) так
 - б) інколи
 - в) взагалі не розумію про що Ви
6. Чи намагаєтесь Ви виявити індивідуальні здібності своєї дитини у процесі гри?
- а) так, вже є результат
 - б) частково
 - в) ні, таке не практикує
7. Чи дитина зацікавлена у грі наодинці?
- а) в більшій мірі так
 - б) більше так, ніж ні
 - в) ні
 - г) інколи, ситуативно
8. Чи використовуєте Ви предметно-маніпулятивні ігри у формі ситуативно-ділового спілкування?
- а) так
 - б) інколи
 - в) ні
9. Чи враховуєте Ви емоційність Вашої дитини?
- а) так, завжди
 - б) іноді, але дуже важко
 - в) швидше ні, ніж так
10. Чи надає перевагу дитина іграм із дерев'яними кульками, кубиками, тощо.
- а) так
 - б) зазвичай ні, хоча іноді грається
 - в) ні.

Відповідно за сумою балів визначається рівень:

Високий рівень – 18 – 15 балів

Середній рівень – 14 – 10 балів

Низький рівень – 9 балів і нижче.

Спостереження за дітьми

Спостереження за дітьми у процесі гри «Крамниця»

Вихователь спостерігає за діями дітей

Потім проводить діалог у ролі покупця, пропонує купити у дитини іграшки, використовуючи 1-2 речення.

Дитина впоралася із завданням – 3 бали

Дитина мовчки реагує, або відповідає 1 словом – 2 бали

Дитина потребує підказки дорослого, але продовжує грати – 1 бал

Дитина безініціативна, не має бажання грати – 0 балів

Гра «Сім'я»

Вихователь спостерігає за діями дітей

Потім проводить діалог, використовуючи 1-2 речення.

Дитина впоралася із завданням, активна – 3 бали

Дитина мовчки реагує, або відповідає 1 словом – 2 бали

Дитина потребує підказки дорослого, але продовжує грати – 1 бал

Дитина безініціативна, не має бажання грати – 0 балів

Гра «Лялька захворіла»

Вихователь спостерігає за діями дітей

Потім проводить діалог, використовуючи 1-2 речення.

Дитина впоралася із завданням, активна – 3 бали

Дитина мовчки реагує, або відповідає 1 словом – 2 бали

Дитина потребує підказки дорослого, але продовжує грати – 1 бал

Дитина безініціативна, не має бажання грати – 0 балів

За результатами спостереження робиться висновок про рівні розвитку дітей:

9 – 7 балів – високий рівень

6 – 5 балів – середній рівень

До 4 балів – низький.